Når historien ligger under overflaten

I lag på lag med maling på Kongegården i Halden ligger mer enn 200 år med farger, dekor og håndverk. Da bygget skulle restaureres, startet arbeidet med å undersøke hva som skjulte seg i vegger og tak før nye valg kunne tas.

Av Iver Valkvæ/ifi.no, ifi.no

I et gammelt bygg finnes det spor etter mange tidsperioder. Overflatene i Kongegården bar preg av tidligere oppussing, endringer og ulike tidsepoker. Derfor ble arbeidet gjort rom for rom, der funn i underlaget fikk styre veien videre.

– Vi hadde flere aha-opplevelser i bygget. I ett av rommene var vi sikre på at det skulle dukke opp et blått førstelag, men så viste det seg å være rødt, sier malermester og dekorasjonsmaler Roger Studsrud i Historisk Maling.

TIDSPERIODER: Fargetrapper viser flere malingslag. Her er et nyere lag valgt som utgangspunkt for videre arbeid for å bevare spor fra flere tidsperioder.

Når bevaring møter hverdagsbruk

Selv om bygget er fredet, skal det fortsatt brukes. Restaureringsarbeidet handlet derfor om å finne løsninger som både ivaretar historien og fungerer i daglig bruk.

– Byggherre ønsket vaskbare flater. Skulle det vært helt korrekt, måtte vi brukt limfarge i trappen. I stedet har vi, i dialog med fylkesantikvaren, valgt å bruke linoljemaling. Den holder bedre til hverdagsbruk. Det viktigste for et gammelt bygg er at det brukes. Står det tomt, forfaller det. Da står jeg som historisk maler litt i midten og finner et faglig riktig kompromiss, sier Studsrud.

MARMORERING: Trappeoppgang i Kongegården med rekonstruert veggdekor. Feltene er malt etter historisk forelegg med marmorering i to marmortyper og mørk brystning, utført i lasurolje og pigment.

Fargene ble funnet i bygget

I stedet for å velge nye farger, tok arbeidet utgangspunkt i det som allerede fantes i bygget. Gamle malingslag og dekor ble avdekket, analysert og brukt som grunnlag for rekonstruksjon.

Totalt ble rundt 80 ulike farger gjenskapt i Kongegården. Mange av dekorene består av flere nyanser som må justeres direkte på veggen for å treffe riktig uttrykk.

HISTORISK VEGGDEKOR: Restaurert vegg i Kongegården. Sidefeltene er renset frem, mens midtfeltet er rekonstruert med jutestrie, maskinpapir og linoljemaling fra Engwall o. Claesson, med dekor inspirert av de originale feltene.

– Det mest omfattende er å sitte og blande farger ut fra det vi finner. Jeg bruker pigmentene de hadde på den tiden som utgangspunkt, blander etter øyet og finjusterer. Vi ender ofte med utgangspunkt i NCS-kode, men fargen må alltid justeres på flaten, sier Studsrud.

LAG PÅ LAG: Avdekking av original dekor. Rød dekor er frilagt med skalpell og brukt som grunnlag for rekonstruksjon, mens blå dekor stammer fra et nyere lag.

Funn som endrer planene

I restaureringsprosjekter kan nye oppdagelser underveis føre til at arbeidet tar en annen retning enn planlagt.

– Det er veldig typisk at vi finner noe ved en tilfeldighet. I et av rommene i den øverste etasjen fant vi et veldig gammelt tapet vi først hadde tenkt å rense og sette i stand. Da vi startet arbeidet, viste det seg at det lå en unik dekor under, sier Studsrud.

Dekoren ble bevart mest mulig originalt, mens tapetet ble tatt vare på for dokumentasjon.

MUSIKKROMMET: Dekor i musikkrommet avdekket under flere lag med plater og tapeter. Motivet er forsiktig skrapt frem og frisket opp med kokt linolje.

Gamle teknikker i levende bygg

Arbeidet i Kongegården har også handlet om å ta i bruk tradisjonelle malerteknikker som marmorering, sjablongdekor og håndmalte detaljer, basert på det som faktisk ble funnet i bygget.

Målet har vært å gripe minst mulig inn og la historien som allerede finnes i huset få komme frem igjen.

– Jeg prøver å finne på minst mulig selv. Hvis dekoren ikke er komplett, leter jeg etter referanser i rommet. Finnes de ikke der, bruker jeg bøker fra riktig tidsepoke, sier Studsrud.

STREKDEKOR: Strekdekor i Kongegården. Brannmuren bak har marmorering malt i eggoljetempera.

Kongegården, også kjent som Wielegården, ble oppført rundt 1820 og er i dag et viktig historisk bygg i Halden. Restaureringen gir et sjeldent innblikk i hvordan farger og dekor har utviklet seg gjennom generasjoner, samtidig som bygget igjen kan brukes i dag.

Se flere bilder i bildekarusellen.

KONGEGÅRDEN: Kongegården, også kjent som Wielegården, er en fredet bygning fra 1820 som ligger sentralt i Halden og er et viktig historisk landemerke i byen.